

Yleinen varautumisvelvollisuus ja sen kehittämissuunnitelmat

Yleisesti varautumisesta

- Yhteiskunnan kriisinkestävyyteen on vakiintuneesti katsottu kuuluvan viranomaisten velvollisuus varautua suoriutumaan tehtävistään kaikissa olosuhteissa sekä sopeuttamaan toimintansa myös mahdollisiin häiriötilanteisiin ja kriisiolosuhteisiin.
  - Lakisääteinen velvollisuus häiriönsietokyvyn kehittämiseen ei ole Suomessa uusi konsepti.
- Varautumisen tavoitteena on pyrkiä ehkäisemään ennalta häiriö- ja kriisitilanteiden syntyminen sekä kyetä tarvittaessa hallitsemaan näitä tilanteita ja niiden seurauksia.
- Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan varautuminen toteutetaan kokonaisturvallisuuden toimintamallilla, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä.

Varautumista koskeva lainsäädäntö

- Yleisestä varautumisvelvollisuudesta säädetään valmiuslain(1552/2011) 12 §:ssä:
  - ”Valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.”
- Lisäksi sektorikohtaiseen lainsäädäntöön on sisällytetty useita valmiuslain säännöstä täydentäviä varautumisvelvollisuuksia.
  - Erityislakeihin sisältyvillä varautumisvelvoitteilla tyypillisesti joko täydennetään tai tarkennetaan valmiuslaissa säädetyn yleisen varautumisvelvollisuuden sisältöä taikka ulotetaan se koskemaan sellaisia toimijoita, jotka rajautuvat valmiuslain varautumisvelvoitteen soveltamisalan ulkopuolelle.
- Julkishallinnon velvollisuudesta ilmoittaa turvallisuustapahtumasta säädetään valtioneuvoston tilannekeskuksesta annetussa laissa (300/2017).

Yleisen varautumisvelvollisuuden kehittäminen

Valmiuslain kokonaisuudistus

- Valmiuslain kokonaisuudistuksen perusvalmistelu (työryhmä) käynnistyi 10/2022.
- Yhtenä kokonaisuudistuksen asiakokonaisuutena valmiuslain yleisen varautumisvelvollisuuden kehittäminen.
  - Työryhmä käsitellyt aihetta laajasti vuoden 2023 aikana.
  - Työryhmän alustavat johtopäätökset (muistion muodossa) parhaillaan lausuntokierroksella:
<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=8fc802f1-f0d8-4d12-a9b1-1dfad79e624f>

Työryhmän alustavat johtopäätökset

1. Yleisestä varautumisvelvollisuudesta on edelleen tarpeen valmiuslaissa säätää
2. Valmiuslain varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa on syytä laajentaa julkisia hallintotehtäviä hoitaviin yhteisöihin
3. Julkishallinnon velvollisuutta huolehtia varautumisesta ostopalvelutilanteissa on syytä säännösperusteisesti korostaa
4. Muilta osin yksityisen sektorin varautuminen on syytä edelleen jättää erityissääntelyn, sopimusten ja vapaaehtoisuuden varaan
5. Varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä on syytä täsmentää
6. Valmiuslain varautumisvelvollisuuden ytimessä varautuminen poikkeusoloihin ja valmiuslain toimivaltuuksien käyttämiseen
7. Myös normaaliolojen häiriötilanteita koskeva yleinen varautumisvelvollisuus tarpeen
8. Varautumisen poikkihallinnollisen ohjaamisen ja yhteensovittamisen sääntelyä on syytä täsmentää

Nostoja työryhmän johtopäätöksistä (1/4)

Organisatorinen soveltamisala

- Yleinen varautumisvelvollisuus koskee voimassa olevan lain mukaan
  - valtioneuvostoa,
  - valtion hallintoviranomaisia,
  - valtion itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia,
  - muita valtion viranomaisia,
  - valtion liikelaitoksia
  - hyvinvointialueita ja hyvinvointiyhtymiä,
  - kuntia, kuntayhtymiä ja muita kuntien yhteenliittymiä.
- Luetteloon ehdotetaan lisättäväksi sellaiset yksityiset yhteisöt, joille on lailla annettu julkisia hallintotehtäviä.
  - Muilta osin säännöksen soveltamisala pysyisi ennallaan.

Nostoja työryhmän johtopäätöksistä (2/4)

Yksityisen sektorin huomioiminen

- Yksityistä sektoria ei ehdoteta otettavaksi sellaisenaan valmiuslain varautumisvelvollisuuden soveltamisalaan.
- Julkishallinnolle säädettäisiin kuitenkin nimenomainen velvollisuus huolehtia varautumisvelvollisuuden toteutumisesta myös silloin, kun varautumisvelvollinen hankkii tehtäviensä hoitamista tukevia palveluita sopimusperusteisesti yksityisiltä yhteisöiltä.
- Muilta osin yksityisen sektorin varautumista tarkoitus kehittää ensisijaisesti CER-direktiivin täytäntöönpanon kautta.
  - Ratkaisun tarkoituksena välttää päällekkäisten velvollisuuksien syntyminen.

Nostoja työryhmän johtopäätöksistä (3/4)

Varautumisvelvollisuuden aineellinen sisältö

- Nykyinen muotoilu ”valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä” on epäselvä ja liian yleispiirteinen.
  - Johtanut käytännössä kirjavaan varautumisen tasoon.
- Varautumisen sisältö tarkoitus kirjata tarkemmin lain tasolle:
  - Riskienarviointivelvoite
  - Velvollisuus ylläpitää ajantasaista valmiussuunnitelmaa
    - Ml. valmiussuunnitelman tarkoitusta ja vähimmäisisältöä koskevat säännökset
  - Harjoittelu, etukäteisvalmistelut ja muut häiriönsietokykyä turvaavat toimenpiteet
  - Varautumisen kohteena normaaliolojen häiriötilanteet ja poikkeusolot
    - Ml. valmiuslain toimivaltuuksien täytäntöönpano
- Sektorikohtaisella erityissäätelyllä voidaan jatkossakin säätää tarkemmin.

Nostoja työryhmän johtopäätöksistä (4/4)

Varautumisen ohjaus ja yhteensovittaminen

- Valmiuslain 13 §:n mukaan:
    - ”Varautumista johtaa ja valvoo valtioneuvosto sekä kukin ministeriö toimialallaan. Kukin ministeriö yhteensovittaa varautumista omalla toimialallaan. Varautumisen yhteensovittamisesta valtioneuvostossa säädetään erikseen.”
  - Varautumisen poikkihallinnollisesta ohjauksesta ja yhteensovittamisesta syytä säätää jatkossa selkeämmin.
  - Varsinaisen ohjauksen lisäksi tarvetta myös varautumisen asiantuntijatuella.
- Viranomaisrakenteita tarkoitus täsmentää jatkovalmistelussa.

Yleistä varautumisvelvollisuutta koskevan sääntelyn jatkovalmistelu

- Yleisen varautumisvelvollisuuden kehittämistä koskevan muistion lausuntokierros päättyy 15.2.2024.
  - Lausuntopalaute käsitellään valmiuslain kokonaisuudistusta valmisteleivassa työryhmässä.
- Uutta valmiuslakia koskeva HE-luonnos tarkoitus lähettää lausuntokierrokselle vuoden 2024 loppuun mennessä.
  - HE-luonnos sisältää myös varautumista koskevat pykäläluonnokset.
- HE uudeksi valmiuslaiksi tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2025.
  - Voimaantulo mm. säätämisyjärjestyksestä riippuen 2026–2028.

Kiitos!

Perttu Wasenius, neuvotteleva virkamies

etunimi.sukunimi@gov.fi

0295 150 106

